

**Aurum Sapientvm, Sive Ars, Sine Scelere, & cum virtute,
ditescendi**

Masen, Jacob

Coloniae Ubiorum, 1661

Capvt IV. Commune malum humanæ felicitati infestum, & non modo
vulgus hominum, sed & Principes, ad inopiam, atque ingloriam traducens
vitam, otium est.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55377)

munere, quàm pedes, aut ventrem in homine, capitis velle officium occupare. An verò iccirco venter vnquam murmurare compertus est, quod sibi viliora demandentur, aut queri pedes, quod ferendi totius onus corporis subire cogantur? Quæ si indignissima, omnium iudicio, querela futura sit, profectò non minus in politicis membris insanient, si ex ima plebe, suæ impatientes sortis, ad Consulatum aut Iudicium in rep. officia incipiant provolare. Diversis unus hic versus canitur.

Tu supplex ora, tu protege, tuque labora.
Primum Ecclesiasticis, alterum magistratibus tertium artificibus competit. Vt quisque suo in statu felix sit, Apostoli præcepto est obediendum: *ambuletis vocatione, quâ vocati estis solliciti seruare unitatem spiritus in vinculo pacis, unum corpus & unus spiritus. Eph. 4.*

C A P V T I V.

Commune malum humana felicitati inferum, & non modo vulgus hominum, sed & Principes, ad inopiam, atque ingloriam traducens vitam, otium est.

Quos sine labore non instruimus, ad diuitias, hos nec sine labore posse ditari.

tari existimamus. Paterfamilias ille supremus otiosos in foro suam ad vineam evocat, his etiam verbis castigatos: *quid hic statis in foro otiosi? Ite & vos in vineam meam &* Hac conditione nati sumus, ut laboremus: nisi Iobus fallitur, dum inquit, *homo nascitur ad laborem, & avis ad volatum &* Quod in avibus alæ, hoc in hominibus brachia manusque sunt. An non misera avis est, quæ alis ad celeritatem, aut volatum uti nequit, vinculis aut visco illigata? tales, crede, homines sunt, qui manus habent, & non palpabunt, pedes & non ambulabunt: statuis magis æreis, quam vivis hominibus similes. Qui paupertatem sibi ingrati suæ volet arcere tecto, otium excludat, cum quo ipsi perantiqua familiaritas est & indivisa societas. Desidia mater inopiæ est; industria noverca paupertatis.

Principio natura hominem, non ad otium, sed laborem instruit: & recepto Philosophorum axiomate tenemus, *nihil esse, nisi propter suam operationem.* Primam hominis originem, si exploremus, tulit Dominus Deus hominem, & posuit eum in paradiso voluptatis; ut operaretur, & custodiret illum s

q. Mat. 20, 1 Iob. 5, s Gen. 2:8

in nulla rerum indigentia, abundantia omnium, summo cum imperio hominis, & reliquarum creaturarum obsequio, altissima in pace, & quiete, sine fame sitique, sine cupiditatis tyrannide, sine metu paupertatis, Deus Adamum in amoenissimo terrarum loco collocat, & tamen vult in illo operari, nec hortum, nisi cultum, sua parturire germina, fructus parere. Quare etiam, citra peccatum hominis, labor tamen fuit à Deo imperandus mortalibus, proscribendum otium, quò necessariis quisque ad vitam opibus potiretur: ut mirum sit, inveniri etiam post universale maledictum terræ, ac poenam hanc laboris impositum homini, *in laboribus comedes ex ea, cunctis diebus vite tue* & qui inter desidiosa otia sibi nihil ad vitam defuturum sperent. Sapientis præmonitio est, *qui seclatur otium, replebitur egestate* u Deus mutæ brutæque creaturæ nihil operanti interminatur exitum, & homo speret, quicquam se absque laboribus obtinere posse? *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur* x labor arboris est fronde, flore, fructu germinare; si neglexerit, excidium paratum est. de arbore fici, quæ fructum exspectat

t Gen. 3:17. u Prov. 28:19. x Mat. 7:19

ſpectatum non dederat, agricolæ mandatum
eſt: *succide illam; ut quid enim terram occu-
pat?* y

Mandatum eſt, quo univerſa Dei creatura
obſtringitur: *tuum fac fructum; labora.* Vn-
de ad nimia etiam animalcula nos Sapiens
deducit, ut eorum exemplo inſtruat ad la-
borem. *Vade, ait, ad formicam, ô piger, &
conſidera vias eius, & diſce ſapientiam: quæ
cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec
principem, parat in ætate cibum ſibi, & con-
gregat in meſſe quod comedat.* z Iucundum
ſpectaculum eſt, videre ex eodem tumulo
longa excuſſione ſparſas per agrum formi-
cas, & reperta in cellas ſubterraneas con-
veſtare grana. Ingentibus sæpe oneribus,
ſuaq; corporis mole altioribus videas ſub-
iicere humeros, ac trahere poſt tergum ſar-
cinas ipſum iter complanantes: neque ſolus
dies ſufficit, luna quoque illuſtris ad labo-
rem provocat, & futuræ præſidium vitæ,
præſens tædium fatigatis abſtergit. *Vade, ô
piger, ad formicam.* Septuaginta interpretum
in codice Vaticano, apud eundem ſapientem
lectio eſt, quæ adiicitur. *Vade ad apem;
& diſce quomodo operaria eſt, operationem
quoque, quam venerabilem facit.* Neque in-
ſcia

y Luc. 13. 7. z Prov. 6

scita hæc admonitio est, quid enim in apum rep. desidiosum est, cum aura tempusque laborantibus suffragantur. quanto se studio per flores vere primo effundunt, quanta sedulitate alios delibant aliosque, favis suis ac mellificio opportunos. quantus ordo operis, distinctio laboris, convehendi cura, studium custodiendi? Signum ad opus quietemque sequuntur, nunc succedunt in officijs, nunc operas conjungunt, suam quisque stationem partemque tuetur, citiusque succumbet, quam desit oneri, neque à rectè coeptis, nisi violentiâ deicietur. *Vade, ô piger. ad apes* videbis alias pro portis excubantes, alias intentas domi operi: alias foris mella cogentes: alias haustas aquas deferentes: nonnullas etiam Regi ac senioribus famulantes, tum si quos mors occupaverit pro funere efferentes. Nullam sua in rep. desidia obtorpescere patiuntur, sed otiosas catervatim proturbant, &c

Ignavum fucos pecus à praesepibus arcent.
Si ad viliora his etiam luberet insecta descendere, ostenderem tibi araneam sua ante in tela desudantem, ipsaque exhaurientem labore suo viscera, ne alimenta decissent. Verum non ad unum animalculum, sed orbem univertum, te velim oculos convertere.

re. An quicquam in ipsis etiam simplicibus
elementis reperis otiosum? Terra in edu-
candis laborat frugibus, aqua in piscibus:
aer in volucribus, sed & suis hic atque illa
motibus agitantur, æstus ducit reducitque
per reciprocos cursus oceanum, suis quassa-
tur fluctibus, fontes ac flumina suo lapsu
feruntur, ventis aer concutitur, & siquæ,
vel aquæ stagnantes, vel auræ interclusæ
quiescunt, mox vitio ac putredine corrup-
puntur. Nihil otiosum diu sibi aliisque suf-
ficere poterit. Intuere in cœlo solem ac si-
dera, frustra sinit, nisi suis cursibus move-
antur, suis terram influxibus vegetent.
Quantum unius solis corpus est, quanta ter-
ræ cælique uno die emetitur spatia, quot
quamque immensis gyris, quot annis revol-
vitur. Stet illud in cœlo lumen ad unius Io-
sue sæpius imperium, quanta rerum tur-
batio metuenda sit. Totum brevi orbem in-
terire necessum fuerit, uno hoc quiescente
sidere. Iam verò si & ipsa transcendamus a-
nimo sidera, Deus ipse mundi opifex homi-
numque conditor nullo non tempore ope-
ratur, iisdem conservandis pari cura labore-
que intentus, quo universa condidit: *Pater
meus, ait Christus, usque modo operatur, &
ego*

ego operor, a otiosam manum non requirit, tot tamque diversarum rerum provida simul potensque sustentatio. Sed & ipsos Angelicos spiritus num otiosos desiderare in gloria cœlesti patitur? quorum alios ad hominum tutelam, alios ad urbium regnorumque protectionem, alios ad cœlorum siderumque motus destinavit. Nonne omnes, quærit Apostolus, sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis? b Quis igitur non stupeat, ac detesterur inertem ac desidem in orbe hominum vitam, quando nec in summis, nec in imis quicquam otiosum deprehenditur ipse adeo Diabolus in quiete otioque nolit vivere, sed nostro perpetuum intentus exitio, *vanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret.* Solum capitalis ille noster inimicus, qui nullibi requiem invenit, in unico illud hominis otio possidere creditur, quod otium sit pulvinar Diaboli. Vide, mi homo, quemadmodum totius mundi creaturæ in te otium damnant, ac suo labore tuum exigunt, ne cum illæ tibi ferviunt, aut invigilant, tu defuisse tibi metipsum turpiter videaris. Apostoli, iam dudum, hæc Christianis præfixa lex est: *Si quis non*

vult

a Ioan. 5. 18. b Hebr. 1. 14.

vult operari, nec manducet c Erravit vehementer olim Ioannes Brevis, de quo in Patrum historia d Excessisse illum è claustro in solitudinem, ut soli intentus Deo Angelicam illic, ut aiebat, vitam viveret, ratus Deum sibi non minus, quàm Eliæ ac Israelitis in deserto provisurum sancto in otio. Verùm non omnibus Deus corvos altores, aut panem de coelo destinat. Lex hæc antiquissima est, *qui non vult operari, nec manducet*. Nec Angelis quidem licet esse otiosus. Quare Ioannes noster iam fame siti- que prope exanimis, Claustrum ostium crebro pulsa laceffere, orare admitti, stomacho aliquod deficienti remedium poscere. clamare, *se fratrem Ioannem esse*: At respondent: *frater Ioannes Angelus factus est, desinit inter homines vivere*. Verùm cum miser totam noctem orando instaret, seque etiamnum agnosceret hominem, his verbis admissus est. *Si homo es, laborandum tibi ut vivas*. Tales hodie etiamnum Ioannes sunt, qui Angeli volunt esse, cum laborandum est: homines cum edendum ac bibendum. quide ventre magis, quàm manibus solliciti, has vellent esse otiosas, illum bene occupatum. Ex illo plerique hominum genere, qui

c 2 Thess. 3:10. d In Vit. Pat. l. 5. tit. 10.

qui

Sudant quando vorant, frigesunt quando laborant,

Otium nonnemo rectè dixit vivi hominis sepulturam. quid enim inter vivum hominem nihil laborantem, ac mortuum nihil suspirantem, discriminis est, nisi quod ille suum etiamnum ventrem, hic vermes, pascat? Notavit hanc in Servilio Vacia viro prætorio, sepulti velut hominis, ignaviam Seneca. Ille enim cum se abstractum negotiis reip. intra molle sub urbanæ villæ otium abscondisset, præteriens hunc locum Philosophus, tanquam mortuo conditurus epigraphem, inscripturusque monumentum, dixit, *hic situs est Vacia*: quod nihil inter otiose viventem mortuumque interesse crederet e Ignavum hominem, neque ad aliud, quam pastum sine labore intentum muscæ D. Franciscus Assisias comparare solitus est. has enim ad cetera desides, ad pastum improbo importunoque studio proiectas videas. postquam enim aliquod obiectum gulæ pabulum deprehenderit, nulla satis obnitentium contentione arceri poterunt. Ut iccirco vir ille Seraphicus cum à claustris omnem quoque desidiam proscripserat

ptam vellet, & suos, vel orationibus, vel laboribus intentos, fratrem otii amantem, mensæ tamen miminè negligentē; *fratrem muscam* appellare consueverit, ac denique frustra reprehensum, à suorum denique consortio removerit: ne musca hæc impudens sua alios ignaviâ inficeret, atque exemplo depravaret *f qui non vult operari, nec manducet*. Sed dignis quisque suo statu laboribus distinctus est, alius enim religiosum hominē: alius secularem: alius Principem aut militem: alius agricolam, aut artificem labor decet, cuique Deus suo in labore providebit, ut qui alteri sæpe sterilis: aliis fertilis labor sit futurus. Quod si religiosus curare forum, secularis chorū velit, si Princeps agrum, agricola remp. moderetur, omnia susque deque ferentur, neque suus tam præposteris laboribus fructus respondebit. Ecclesiastici ac religiosi hominis labor est orare, psallere Deo, pro concione ad populum dicere, sacramenta in templis administrare, tum si quod ab his studiis tēpus vacuum, hoc externo honestoque aliquo manuum labore conterere. Hæc si fecerit Deus cetera providebit, nihilq; tali familiæ, in necessariis ad vitam alimentis patietur deesse. Neq;

VERO

f D, Bonavent. in vita.

verò hæc quisquam otiosorum esse hominũ
 studia asserat, cum D. Bern. rectè advertat
vacare Deo non est otium, sed negotiorum &
negotiũ Vineæ quæ nobis, à Deo excolenda
traditur, præ reliquis, mens ac conscientia
est, hanc quisquis in se aliisque neglexerit,
frustra aliis sese impendet laboribus.
namne enim aviana plus est, quàm esca, &
corpus plusquam vestimentum? Vt enim stul-
tus est, qui vestimentum curat, & corpus
negligit; ita multò maximè, qui corporis
emolumentis suo se labore impendit, ani-
mæ commoda negligit. Quæ cum omnium
assensione certissima sint, & hoc quoque
certissimum esse necesse est, laborem vi-
rorum spiritualium, quibuslibet secularium
studiis curisque anteponendum esse, Viro
Sapienti, ait D. Bern. h vinea est sua vita,
sua mens, sua conscientia. Nil quippe incul-
tum desertumquo in se sapiens relinquet. stul-
tus non ita: cuncta apud eum neglecta inve-
nies, cuncta iacentia, cuncta inculta & sor-
dida. Vbi vitis virtutis? ubi borvus boni operis?
ubi vinum lactia spiritualis? Per agrum ho-
minis pigri transivi, & per vineam viri stul-
ti, & ecce totum repleverant urtica, & ope-
raverunt superficiem eius spina, i Nolim ta-
 men

g In florib. c. 37, h In cant. serm. 36.
 i Prov. 24. 30.

non omnem à viris Deo dicatis externum laborem, temporalibus debitum rebus, proscribere: Cum videam Apostolum Paulum vitæ exemplar Ecclesiasticæ, ita sibi vendicasse sacrum religionis studium; ut profanum illud, vitæ alimentis comparandis necessarium, non neglexerit. Ita senioribus Ecclesiæ dixit *aurum & argentum nullius concupiui. Ipsi scitu, quoniam ad omnia qua mihi opus erant, & hi qui mecum sunt ministrarunt manus iste* k Idem suis repetit Thessalonicensibus. *Ipsi inquit, scitis, quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore & fatigatione nocte & die operantes, ne quem vestrum gravaremus* l Quamvis Apostolus curâ sumpsit, neque ab externo manuum labore, aut itinerum varietate, aut periculorum gravitate, aut suæ alienæque salutis studio prorsus avocatus est, non est cur religiosi, aut Ecclesiastici hunc quandoque laborem detrectent. Certè otio apud illos locus nullus est indulgendus. Quod perquam diligenter olim meminit observatum in monasticis suis Institutionibus Cassianus m *Nullus, inquit de Patribus Ægyptiis, modo otiosos esse Monachos, ac præcipuè iuvenes*

K

finant:

k *Act. 20:33. l Thess. 3:6 in libro, 6, 22.*

sinunt: actum cordis, ac profectum patientis
 & humilitati sedulitate operis merentes: &
 non solum à nullo quicquam ad usum victus
 sui accipere patiuntur, sed etiam de laboribus
 suis, non tantum supervenientes, & peregrinos
 reficiunt fratres, verum etiam per loca
 Lybia, qua sterilitate ac fame laborant, nec
 non etiam per civitates, his, qui squalore car-
 cerum contabescunt, immanem conferentes
 dirigunt alimonia victusque substantiam, de
 fructu manuum suarum rationabile ac ve-
 rum obsequium Domino, tali oblatione se of-
 ferre credentes. En quemadmodum tenui re-
 ligiosorum labori Deus benedixerit: ut hinc
 sibi aliisque abundè providerent nec minus
 Diabolum otiosæ vitæ religiosi insidiantem
 fallerent: ut D. Hieronymus in breve
 monacho, at per quam utile monitum reli-
 querit: *Aliquid operi facito, ut semper se Dia-
 bolus in veniat occupatum: Aut ora, aut la-
 bora.* De secularium hominum labore, ne-
 mo prudens ambigit, verum de ratione
 modoque nonnunquam disceptatur. Regum
 ac Principum quorundam labor, præcipuus
 in venatu atque equitatione, in tragicis co-
 micisve spectaculis, in saltu ac choreis in vi-
 no & epulis, esse videtur: ut si hi tantum ad
 lusum

lulus & voluptates dati mundo essent, ac

Fruges consumere nati.

Va, exclamat sapiens, va tibi terra, cuius Rex puer est, & cuius principes manè comedunt. Beata terra, cuius Rex nobilis est, & cuius Principes vescuntur in tempore suo ad reficiendū, & non ad luxuriam. o Alium profecto Deus à Principibus laborem, quam qui in molli luxu lusuque versatur exigit. aliam Sapiens illis occupationem præscribit data est, inquit, à Domino potestas vobis, & virtus ab altissimo, qui interrogabis opera vestra, & cogitationes scrutabitur, quoniam cum essetis ministri regni illius, non rectè iudicastis, nec custodistis legem iustitia, nec secundum voluntatem Dei ambulastis p En labor vester, si nescitis de hoc reddenda erit ratio ministri estis supremi illius dominatoris omnium, ipsius legibus custodiendis præfecti: à quibus, nec vobis concessum, deflectere, nec aliis, vestra indulgentiâ licet, ut iustitia æquis iudiciis administretur: ne ante æquitatem largitio valeat, & Themis auro posthabeatur, reiiciantur causæ pauperum, viduæ pupillique negligantur, graventur plus iusto subditi, violentia & corruptela dominetur, religionis cultus

K z

squaleat.

o *Eccles. 10:16, p Sap 6: 4.*

squaleat, neque divinis, quæ par est, rebus
 observantia tribuatur. Hæc vestra cura sit,
 de his ita vobis quotidie à vestris ministris
 exigenda est ratio, ut hanc vos memineritis
 tanquam supremi Regis, Iudicisque mi-
 nistros, de quolibet etiam opere redditu-
 ros. Si vestra vos ab hoc officio voluptas
 abstraxerit, si venatio, si spectacula, si im-
 moderatæ epulæ, aut alia oblectamenta avo-
 carint, *horrendè & citò apparebit vobis, quo-
 niam iudicium durissimum his qui præsumunt,
 fiet. Exiguo enim tempore conceditur miseri-
 cordia: potentes autem potenter tormenta pa-
 sientur.* ¶ Nec homines hanc ignaviam in
 suis ferunt Principibus, quâ ejusmodi, qui
 ad remp. spectant sese laboribus subtrahunt.
 Quis enim scriptorum est, qui istam Wenceslai Rom. Imperatoris inertiam tangit ac
 non detestatur, quâ ille posthabitis imperii
 negotiis in Bohemiam, ad quietum otium,
 luxuriâ & epulas se recepit, de rhenano magis
 vino, quàm regno sollicitus, ut eû aliquando
 consumpto per incendium palatio, cella
 fuisset intacta, *salva* exclamaret. *sunt omnia*
 eû verò ad imperium à Germanis Principi-
 bus evocaretur, responderet, sibi illic nihil
 post coronam susceptam, esse negotij, *si quò*
 Præ-

Principum sua indigeant opera, his ad summa potius Regem, quam Regi ad illos accedendum. Quare Hussitarum sub illo emerfit in Bohemia hæresis, & late flammam sparsit, quibus à Luthero ventilatis, tota denique correpta Germania est. Ipse vero Wenceslaus ignavi ab omnibus cognomento notatus cum præter nomen Imperatoris nihil gereret, boni parentis Caroli, pessimus filius, ab Electoribus ad Rhenum depositus, imperium amisit in otio, honorem ignominia commutavit.

Luxus, luxuria, ignavia Principum, regnorum plerorumque pestis, ac ruina est. Nam hi ab illis mores facile, in plebem manant, totasque regiones inficiunt:

Regis ad exemplum totus componitur orbis. Hinc bella, & nationum integritatem excidia, fames & inopia rerum omnium, quæ post se grassantem in capita mortalium pestilentiam plerumque trahunt, Deo Principum ignaviam raro impunè dissimulante.

Ceteros mortalium qui sub Principum vivunt imperio, illa Sapientis spectat increpatio: *U*quequo piger dormies? quando consurges è semno tuo? Paululum dormies, paululum dormitabu, paululum conseres ma-

K 3

1349

¶ Dubrav. lib. 23. & Prov. 6.

*aus tuas, ut dormias, & veniet tibi quasi
 viator egestas, & pauperies quasi vir arma-
 tus. Si Verò impiger fueris, veniet, ut fons,
 messis tua, & egestas longè fugiet à te. Egestas
 quosdam otiosorum hominum per insidias
 tanquam peregrè adveniens viator ceteris
 in nocte dormientibus, occupat: alios re-
 pentè, tanquam vir armatus, aggreditur.
 hoc est, quosdam vix sentientes sensim op-
 primit, rebus quotidie, velut sine sensu, in
 deterius prolabantibus: quosdam repenti-
 no aliquo prosternit infortunio, & velut uno
 mactat ictu, miserandas paupertatis victi-
 mas. Quocirca sapiens omnes, excusso
 somno desidiae, impigros esse iubet, ut pro-
 pulsata egestate hoc à nobis periculum a-
 vertat. Horret illa callosas manus, sudorem
 ferre non sustinet, motum acrem non pati-
 tur: podagræ chiragræque instar est, non
 quiescit apud inquietos. Præclarum hac in re
 Plinius & Furii Cresini agricolæ exem-
 plum recitat. Angustum illi agrum fortuna
 dederat, sed insigni semper fertilitate co-
 piosum: ut iccirco vicinorum, parcus ex a-
 gris etiam latioribus metentium, incurreret
 invidiam, suspicionemque malevolis face-
 ret, beneficio hominem alienas fruges suum*

ad

ad prædium transferre. Res hæc ad Sp. Albinum Curulem delata in iudicium, & rationibus adversariorum agitata est: quando Cresinus, suæ causæ quæsiturus patrocini-um, instrumentum omne rusticum, graves ligones, ponderosos vomeres, boves validos, ac robustam, insuetamque, laboribus, præter se, filiam in forum adduxit: atque ad Iudices versus: hæc, inquit, mea sunt veneficia, quibus incantata fruges manum in agrum pellexi. Quo viso, auditoque omnium Iudicum sententijs absolutus est. Rectè sapiens si impiger fueris, veniet, ut fons, messis tua. Quod aliorum fors tenuis locupletur; aliorum lauta decrescat: si ad-vertas animum, illorum plerumque labori- horum desidiæ imputabis. Non hic ibo per diversa multorum officia, quorum alibi u-tilitatem proprius intuebimur; sed univèrse hic omnibus illud regii Psaltis accinam & labori manuum tuarum, quia manducabis, beatus es. Nonnulli laboris inimici, militiam petunt, ut hic velut per otium, exspoliis prædis-que, quâ, iure, quâ injuria quæsitis dite- cant. Verùm hi plerumque deceptos sua de- nique opinione deprehendunt. Qui labo-rem fugit, inutilis & sibi & alijs miles futu-

SUS

rus est. Septimus Severus Imperator hoc suis frequenter symbolum offerebat: *laboremus*. Augustinus y singulares militum labores admiratur. *Veterani*, inquit, *homines*, qui *in militia laborant*, & *versantur inter vulnera* tot annos, *dum incipiunt militare a inventute*, *quanta dura tolerant?* *qua itinera?* *qua frigora?* *quos soles?* *quantas necessitates?* *qua vulnera?* *qua pericula?* Quo verò hac fine, nisi ut lucro aliquo ditentur? Hac spe præmiorum, vitam ipsam hostium telis offerunt, & per sexcenta mortis discrimina, non inevento labore vagantur. Cytus Persarum Imperator, si Iustino & credimus, suos ad Medorum iugum exequendum animaturus Persepolim regni metropolim ingressus, convocatum populum die proximo cum securibus ad vicinam silvam exscindendam adesse iussit, fatigatosque altera deinde luce ad lautissimum epulum invitavit. Et quando iam omnes inrerpocula ad hilaritatem solutos reperit, sciscitatus est: *utra magis dierum grata esset?* *illane inter labores an hac inter laboris fructum?* cumque hanc omnes præferrent, cum libertate inter gaudia traductam. Sed, inquit, illa præmittenda in labore fuerat. Nunc igitur:

y In Psal. 30. con. 2. & Iustin. l. 1. hist.

igitur si me sequimini, brevi labore Medo-
rum exciso imperio, nos in libertatem per-
petuam vendicabimus. Paruus labor ingen-
tem fructum daturus est. Arrisit tam splen-
dida conditio, fidemque dedere ad omnia
sele ducenti Cyro obsecuturos. Et verò, pa-
ratissimo ad expeditionem usus milite, bre-
vi non Persarum tantum, sed & Medorum
Dominus, servitutem his imposuit, quo-
rum ante Imperium formidabat, parvo labo-
re ingentium ipse cum suis opum possessor,
& dominator populorum. *Militia*, ait exer-
citatissimus per omnem casum Iobus *a* est
vitahominis super terram. hic feriari velle &
quiescere, stultum est. Quando David intel-
lexit regiū Saulis decretum: *b Virum, qui*
percusserit Philistham hunc (Goliathum) di-
tabit Rex divitijs magnis, & filiam suam da-
bit ei: nihil moratus animosus iuvenis, se-
se ad hoc duellum subeundum obtulit. stre-
nuusque in campum pugnator prodijt, &
triumphato hoste, victor recessit: Nihil ma-
gnam sine labore cuiquam mortalium Deus
obtulit.

Hadrianus Rom. Imperator, priusquam
adiret imperium, iam per omnes liberalis
exercitatus artes, labore effecerat, ut in
K 5 plerisque

a Iob. 7. *b* S. 1. Reg. 17.

plerisque excelleret, hinc, Latinis iuxta Græcisque excultus literis, eruditiores provocabat, medicus, Poëta, ac Musicus excellens: quin etiam Pictor, Sculptor, & architectus egregius, Vbi deinde imperium adeptus est, à summis ad imos usque animum curantique explicans, præcipuasque ipse pedes in militia provincias obiens, locorum omnium, Ducum, militumque nomina ac necessitatis privatas, adeò exactè tenere studuit, ipsisque porrecta vltro ope consulere: ut si quis rogator accederet; magnopere se præventum doleret; quandoquidem ultronea liberalitate præoccupare omnes gestiebat. His curis laboribusque, cum septentrionales obiret provincias, Florus non inelegans id ætatis Poëta, ita submissis ad Hadrianum versibus ludebat:

Ego nolo Cæsar esse,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.

Sed Hadrianus suo & lætior & felicior labore, quàm Florus otio, hos eidem versus reposuit:

Ego nolo Florus esse,
Ambulare per tabernas
Culices pati rotundos, s

s Sueton. in Hadr.

fab.

Falluntur non tantum milites verum & Principes si ad otium, lusus & recreationem se natos putent. Carolus V Imperator quando regnum Hispaniarum filio Philippo tradidit, non honori, sed laboribus impar cessit, fassus deficientes vires tantæ rerum molis succumbere, filium exporrecti vigoris Regem substituendum videri, *d* Nunc videas ad dignitates properare nonnullos, qui de labore sustinendo parum solliciti velut ad ludum otiumque opulentum provolant, & alienis plerumque humeris administrationem credunt, parum ipsi percepturi emolumenti, dum quod curæ regendi, huc opes etiam provinciarum transferantur. Terra nulli sine labore fructum diuturnum proferet. Paucis: *homo ad laborem natus est, sicut avis ad volatum!* Nulli ab hac lege exemptionem esse licet sive ad caulam, sive ad aulam natus sit Symbolum unum est omnium, *laboremus*

CAPUT V,

Ratio optima parentum, quæ liberos educare ac minimè fallentibus opibus ditare possint.

UT parentes ad liberos magnis opibus ditandos exstimulem, exquisitis ad hanc

Strada dec. 1. l. 1. c. 1065.